

Պրոֆ. Վալտեր Դիլոյանն ընդդեմ պրոֆ. Վալտեր Դիլոյանի

Ս. ք. հունվարի 24-ին «Գոլոս Արմենիի» թերթում կարդացի պրոֆ. Վալտեր Դիլոյանի՝ «Փոթորիկ մի բաժակ ջրում» հոդվածը, ինչպես նաև «Հայոց աշխարհ» թերթին նրա տված հարցազրույցը հետևյալ խորագրով՝ «Հեղինակը պետք է լրջորեն վերանայի այդ գործը»: Փետրվարի 24-ին նույն հեղինակի «Ոչնչից շատ աղմուկ» հոդվածը հրապարակվեց նաև «Ազգ»-ում:

Միանգամից պետք է ասեն, որ և՛ հոդվածները, և՛ հարցազրույցն ինձ տարակուսանքի մեջ դրեցին: Բանն այն է, որ ես ներկա էի Արմեն Այվազյանի «Հայոց եկեղեցին XVIII դարի հայ ազատագրական շարժման քառուղիներում» դոկտորական ատենախոսության պաշտպանությանը, որի մասին էլ խոսում են Վ. Դիլոյանի հոդվածն ու հարցազրույցը: Եթե ես ներկա չլինեի դրան, ապա գուցե ուշադրություն էլ չդարձնեի այդ հրապարակումների վրա: Ի՞նչ կա որ, հարգարժան պատմաբան պրոֆեսորը՝ պատմական գիտությունների դոկտորը, Արմեն Այվազյանի ատենախոսության պաշտպանության երեք պաշտոնական ընդդիմախոսներից մեկը հերքում է ինչ-որ «պատվիրված թերթային գրչակների» հերյուրանքները: Մեր ժամանակներում դրանով ոչ ոքու չես զարմացնի:

Իսկ ու՞մ մասին է առհասարակ խոսքը: Գուցե հայցորդը գիտության մեջ փողոցից հայտնված մի կիսագրագետի մե՞կն է կամ մի ինչ-որ փողատե՞ր, որն ինքնահաստատվելու ցանկությամբ որոշել է գիտական աստիճան ձեռք բերել: Ո՛չ, խոսքը կայացած գիտնականի մասին է, գիտնականի, որը կատարելապես տիրապետում է երեք լեզուների, ժամանակակից գիտական ապարատին, հեղինակ է յոթ մենագրության, մոտ 40 գիտական հոդվածների ու մի շարք թերթային հրապարակումների, համատեղում է Մատենադարանում իր գիտական աշխատանքը՝ ԵՊՀ-ում և Ամերիկյան համալսարանում ռազմական պատմություն և քաղաքագիտություն դասախոսելու հետ: Վերջինում՝ անգլերեն լեզվով:

«Հայոց աշխարհ»-ին տված հարցազրույցում պրոֆ. Դիլոյանը հայտարարում է, որ ատենախոսությունը «դեռևս հում է», «ենթակա է վերանայման» և առհասարակ արժանի չէ դոկտորական աստիճանի: «Գոլոս Արմենիի»-ի իր հոդվածում պրոֆ. Դիլոյանը, մասնավորապես, գրում է. «Իմ քննադատական դիտողությունները, որ շատ լուրջ էին, կազմում էին 8 էջ, քանի որ ես հերքում էի ատենախոսության հիմնական դրույթների մի շարքը: Եթե ես միայն դրական էի խոսում աշխատանքի մասին, ապա ինչու՞ ատենախոսը գրեթե կես ժամ պատասխանում էր ինձ, իհարկե,

իր սովորության համաձայն, փորձելով հերքել նաև այն, ինչն ակնհայտ էր: Ել ինչպե՞ս կարելի է խոսել միայն «դրական» կարծիքի մասին: Նույն սուտն, առանց տատանումների, գրում են Մատենադարանի տնօրեն ակադեմիկոս Սեն Արևշատյանը և Մատենադարանի Գիտական խորհրդի նախագահ Վարդան Գրիգորյանը...»: Շա՛տ լուրջ մեղադրանքներ են: Եվ ոչ միայն ծախու թերթային գրչակների, այլև հարգված գիտնականների հասցեին: Նրանցից մեկն ակադեմիկոս է՝ համաշխարհային անվամբ գիտնական, մյուսը՝ պատմական գիտությունների դոկտոր՝ գիտական կոչումներ շնորհող տվյալ Մասնագիտական խորհրդի այն ընդամենը մի քանի անդամներից, որոնք պաշտպանվող ատենախոսության թեմայի նեղ մասնագետ են:

«Ազգ» թերթում Վ. Դիլոյանը անում է մի շարք լրացուցիչ դիտողություններ, որոնց, սակայն, ատենախոսը հանգամանալիորեն պատասխանել է իր ատենախոսության պաշտպանության ընթացքում՝ 2003 թ. դեկտեմբերի 9-ին: Զլինելով պատմաբան՝ ես չեմ պատրաստվում խոսել պաշտպանության ժամանակ տեղի ունեցած գիտական վեճի բովանդակային մասին: Բայց հարցի մեթոդական մասին ես ծանոթ եմ բավականին լավ, տարբեր կարգավիճակներով մասնակցել եմ, հավանաբար, ավելի քան հարյուր ատենախոսության պաշտպանություններին:

Իհարկե, 8 էջ քննադատական դիտողությունները բավականին շատ է: Պրոֆ. Վ. Դիլոյանը զարմանում է, որ ատենախոսը կես ժամ պատասխանել է իրեն: Դա հասկանալի է, չէ՞ որ նա պատասխանել է ոչ թե գովաբանությանը, այլ հենց ընդդիմախոսի դիտողություններին, ներառյալ և նրան, «ինչն ակնհայտ էր» (ընդդիմախոսին): Ճիշտ է, այդ պատասխաններից մեկը պրոֆ. Վ. Դիլոյանը, իր խոսքերով ասած, հերքեց իր երկրորդ ելույթի մեջ: Իսկ մյուսներին չպատասխանեց, «քանի որ արդեն ուշ էր և մթնոլորտը բավականին լարված էր» (?): Ի՞նչ է նշանակում «արդեն ուշ էր» և «մթնոլորտը լարված էր», դա ի՞նչ կապ ունի: Ընդդիմախոսը պարտավոր է սկզբունքային լինել: Ընդդիմախոսն ատենախոսի նկատմամբ կա՛ն սկզբունքային է, կա՛ն անսկզբունքային: Եվ ճիշտ այդպես էլ ատենախոսության մասին գրված կարծիքը կարող է լինել կա՛ն դրական, կա՛ն բացասական, անկախ նրանից, թե քանի էջի վրա են դիտողություններ արված: Ընդդիմախոսը կա՛ն համարում է հայցորդին արժանի հայցած աստիճանին, կա՛ն ոչ: Իսկ այն կարծիքը, որ կարդաց ընդդիմախոս Վ. Դիլոյանն, անկասկած, դրական էր: Նրանում ընդդիմախոսը, մասնավորապես, պնդում է. *«ատենախոսությունն ընդգրկում է հայ եկեղեցու 17-18-րդ դարերի պատմությանն առնչվող խիստ կարևոր դրվագների մի ամբողջ համալիր, դրվագներ, որոնք ատենախոսը կարողացել է մեծ հմտությամբ շաղկապել միմյանց և հանգել բավական հիմնավոր և ինքնօրինակ*

եզրակացությունների»։ Իսկ ավարտվում է կարծիքը հետևյալ բառերով, որոնք դափնիքում բոլոր ներկաները լսել են. «...Ամփոփելով մեր խոսքը, պետք է նշենք, որ ատենախոս Ա. Մ. Այվազյանը հետազոտել, քննարկել և վերլուծել է հիմնահարցեր, որոնք մեծ հետաքրքրություն և կարևորություն են ներկայացնում 17-18-րդ դարերի հայոց պատմության հիմնախնդիրները ճշմարտորեն լուսաբանելու առումով։ Ատենախոսը կարողացել է առաջադրել և հիմնավորել մի շարք դրույթներ, որոնք նպաստում են նորովի լուսաբանելու մի շարք հիմնախնդիրներ։ Այսու միջնորդում ենք ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտում գործող ԲՈՅ-ի 004 մասնագիտական խորհրդին շնորհելու ատենախոս Արմեն Մարտինի Այվազյանին իր հայցած պատմական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճանը»։

Պրոֆ. Վ. Դիլոյանն սկսում է իր հոդվածը «Գոլոս Արմենիի» թերթում չակերտների մեջ վերցված բառերով, սակայն առանց հեղինակի՝ լրագրող Արսեն Ալթունյանի վրա հղում կատարելու (այսպես էր կոչվում 2003 թ. դեկտեմբերի 11-ի «Նովոյե վրեմյա» թերթում նրա հոդվածը)՝ «Աննախընթաց պաշտպանության աննախընթաց տապալումը»։ Իսկապես, այդպես էլ կա՝

Բայց ի՞նչն է, այնուամենայնիվ, փոխվել այս մեկուկես ամսվա ընթացքում, որ պրոֆ. Վ. Դիլոյանն այժմ ստիպված է զբաղվել ինքն իր հերքումով։

***Նիկիտա Ջարոբյան
Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու***